

Adeka-hanke
Helsingin työväenopisto
Annika Vesanto
Raportti 5.11.2019

Tämä materiaali on lisensoitu Creative Commons Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.

ILMASTONMUUTOS HELSINGIN TYÖVÄENOPISTON OPINTOTARJONNASSA VUOSINA 2018 JA 2019

Tausta

Ilmasto- ja ympäristöteemaisia kursseja ja luentoja toteuttaa Helsingin työväenopistossa pääosin luonto ja ympäristö sekä ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -ainealat.

Luonto ja ympäristö -aineala lähtee liikkeelle ajatuksesta, että ihminen on osa luontoa. Ainealan opetus pohjautuu näkemykseen, että voidakseen jatkaa rinnakkaiseloa luonnon ja ympäristönsä kanssa, ihmisen on omaksuttava kestävän kehityksen periaatteet. Aineala tutustuttaa luonnontieteen ilmiöihin ja ympäristökysymyksiin. Lähtökohtana on maapallon tilan sekä ihmisten hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden tiedostaminen. Tavoitteena on jakaa tietoa, havahduttaa vastuullisuuteen omasta elinympäristöstä sekä levittää kestävän kehityksen arvoja. Ainealan opetus ei lähesty aihepiiriä pelkästään tiedollisesti. Luontoarvoja välitetään myös luontoelämysten kautta. Monipuoliset luontokokemukset edistävät niin fyysistä kuin psyykkistäkin hyvinvointia ja terveyttä. Luonto ja ympäristö –ainealan tavoitteena on innostaa luontoharrastukseen, ohjata arvostamaan ja kunnioittamaan ympäröivää luontoa ja kantamaan vastuuta sen tulevaisuudesta. Jakamalla tietoa ja opastamalla luonnossa liikkumisen taidoissa autamme kaupunkilaisia löytämään iloa ja hyötyä luonnosta. Ainealan tarjonta täydentää Helsingin kaupungin tarjoamia luonto- ja ympäristöpalveluja ja samalla hyödyntää kaupungin ylläpitämiä luontokohteita.

Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -ainealan opetuksen lähtökohtana on, että ihmiset tarvitsevat yhteiskunnassa toimiakseen ja myös oman hyvinvointinsa vuoksi, monipuolista tietämystä ja ymmärtämystä erilaisista asioista. Opetuksen yleisenä tavoitteena on antaa mahdollisuuksia laajentaa maailmankuvaa ja lisätä opiskelijoiden valmiuksia kehittyä aktiiviseksi ja osallistuvaksi, yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi kansalaiseksi. Yksilötason tavoitteena on antaa opiskelijalle lisää

5.11.2019

yhteiskunnallista tietoa, vahvistaa itsetuntemusta ja itsetuntoa sekä kykyä ilmaista itseään ja toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kurssien ja luentojen sisällöt seuraavat ajankohtaisia yhteiskunnallisia tapahtumia tai ajattomia ilmiöitä, jotka kiinnostavat ihmisiä ja tyydyttävät heidän tiedonhaluaan.

Näiden ainealojen lisäksi ekologisuus teemana nousee vahvasti esille myös kuvataiteen, käsityön ja kotitalouden kurseilla. Kierrätys- ja luonnonmateriaalien hyödyntäminen opetus- ja valmistusmateriaaleissa ja esim. ruokahävikin vähentäminen on näissä aineissa jokapäiväistä. Myös täsmäkurseja kierrätyksestä ja ekologisesta elämäntavasta on järjestetty. Käsityössä kierrätysmateriaaleista on tehty mm. mattoja, vetoketjupussukoita, punontaa, lampunvarjostimia, kasseja jne. Kotitaloudessa on järjestetty kurseja teemoilla ilmastoystävällistä kasvisruokaa ja perunaruokia. Lisäksi tarjonnassa on ollut runsaasti kasvis- ja vegaaniruokakurseja kuten myös villivihannes- ja luontoyrttikurseja, mitkä osaltaan tukevat ja helpottavat ihmisten taitoja ja halua siirtyä ilmastoystävällisempiin valintoihin.

Kurssitarjonta

Vuosien 2018 ja 2019 aikana opisto on tarjonnut seuraavia ilmastoaiheista kurseja ja luentoja:

H186252 Terveyttä ja hyvinvointia kaupunkiluonnosta - haasteita kaupunkisuunnittelulle?

H185729 Sähköpyörän mahdollisuudet liikkumisen murroksessa

H180901 Yksilö, yhteisö ja yhteiskunta ympäristönsuojelijoina

H183177 Keskusteluja kestävämmästä ruokakulttuurista

H184321 Ympäristökatastrofit tänään ja tulevaisuudessa – voimmeko vielä tehdä jotakin?

H193121 Ajatuksia tavaroista, jätteistä ja saasteista

H193571 Lempeän matkailun ABC

H192006 Lempeän matkailun ABC

H192876 Vieläkö meillä on toivoa? Ajatuksia ilmastoahdistuksesta ja etiikasta

H196525 Ilmastoaktivismi: utopiat, liikkeet ja elämäntapa

H195756 Demokratia tänään: Kansalaistoiminnasta kaupunkiaktivismiin

H194011 Food & Future Forum - Ruuan tulevaisuus

H195927 Torju ilmastonmuutosta – nyt!

H193080 Ilmastonmuutoksen teoriaa ja käytäntöjä

H193809 Sentin venyttäminen

H196306 Tulevaisuuden kansalaisopisto / Kaipaaiko sivistys päivitystä?

H196191 Onko demokratia rikki?:

Nykydemokratian haasteita globaalissa ilmastonmuutoksen torjunnassa

Lainsäätäjä kansalaisten ja ilmastonmuutoksen puristuksessa

H193406 Apua ilmastoahdistukseen

H195426 Luonto muutoksessa – ilmastonmuutos ja linnut (peruttu)

H192923 Toivosta tekoihin – irti ilmastoahdistuksesta (peruttu)

5.11.2019

Näinä vuosina toteutettujen kurssien tuntimäärä on ollut n. 130 tunnin kieppeillä. Pääosin opetus on ollut tiedon jakamista ja levitystä luentomuotoisesti. Konkreettisemmat keinot ja vinkit yksittäisistä valinnoista ja toimista ovat lähinnä eri aineiden täsmäkurssien antia.

Osallistujamäärät ovat olleet vaihtelevia. Ilmastomuutosta koskevilla luennoilla on ollut arviolta n. 20–30 osallistujaa, joka on hieman vähemmän kuin luennoillamme yleensä. Kursseilla määrät ovat vaihdelleet riippuen kurssikoosta, mutta pääasiallisesti ryhmäkoot ovat jääneet normaaleja opiston ryhmäkokoja pienemmiksi.

Kouluttajat ja luennoitsijat

Kuvataiteen, käsityön ja kotitalouden kursseilla opettajina näillä kursseilla ovat toimineet opiston omat tunti- ja suunnittelijaopettajat. Luennoilla ja luentosarjoissa on hyödynnetty ilmasto- ja ympäristöalan asiantuntijoita, kirjailijoita, tutkijoita ja professoreita. Puhujina on ollut mm. tutkimusprofessori Liisa Tyrväinen Luonnonvarakeskukselta, dosentti Mari Niva Kuluttajatutkimuskeskukselta, tutkijatohtori Panu Pihkala Helsingin yliopistolta, elintarviketeknologian tutkimusprofessori emerita Kaisa Poutanen, Greenpeacen maajohtaja Sini Harkki, kansanedustaja Satu Hassi ja valtiotieteen tohtori Emma Hakala Ulkopoliittisen instituutin BIOS-tutkimusyksiköstä. Näiden lisäksi yhteistyökumppaneina ovat olleet mm. VISIO– opintokeskus, Ilmastoinfo/HSY, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Zero Waste Finland ry.

Toiveet ja palautteet

Työväenopisto kerää jatkuvasti kurssipalautteita ja ehdotuksia kaupunkilaisten kurssitoiveista. Toiveita ilmastonmuutoksen käsittelyyn liittyen ei juurikaan ole tullut. Joitakin toiveita tulee jo asiaa harrastavilta, mutta täysin uusia avauksia ei. Uusien kaupunkilaisten tavoittaminen tai houkuttelevuus asian äärelle onkin haasteellista. Tietoa on jo paljon saatavilla ja siihen törmää monella taholla. Uudenlaisen tai ihmisiä kiinnostavan lähestymistavan keksiminen alkaa olla vaikeaa. Erilaisia keinoja tavoittamiseen, huomion herättämiseen ja viestinnän tehostamiseen pitäisi kehittää enemmän. Tarjontaa on, mutta se ei aina tavoita oikeaa kohderyhmää. Viime vuosina opiston markkinointi on keskittynyt sosiaalisen median hyödyntämiseen. Luentoja ja kursseja mainostetaan opiston Facebook-sivulla, jonka linkkiä myös luennoitsijat ja opettajat itse jakavat verkostoissaan.

Visiointia tulevasta kertyneiden kokemusten pohjalta

Opisto haluaa jatkossakin säilyttää roolinsa tiedon välittäjänä, yhteiskunnallisen keskustelun mahdollistajana ja kaupunkilaisten aktivoijana. Opistolla on mahdollisuus vaikuttaa omalta osaltaan sekä ilmastonmuutoksen torjumiseen että ihmisten asenteisiin, tietoihin siitä ja taitoihin sen estämiseksi. Toimimalla itse esimerkkinä ja

5.11.2019

tekemällä näkyviä ratkaisuja arjessa, voimme välittää arvoja ja edistää asennekasvatusta. Keinot voivat liittyä esim. opetusmateriaalien valintaan, verkko-opetukseen, kierrätyksen mahdollistamiseen, kokouskäytäntöihin, luomuruoka-tarvikkeiden suosintaan, lihan käytön vähentämiseen, immateriaalisten elämysten tarjoamiseen, tilojen käyttöön ja sähkönkulutuksen vähentämiseen. Pienillä teoilla voi aloittaa, mutta toki on pohdittava perusteellisesti, millaisilla teoilla todella on vaikutusta. Verkko-opiskelun ja materiaalin suosiminen on sinällään ekologista, kun kysymyksessä on paperin tuotanto. Verkko-opiskelu kuitenkin vaatii laitteen ja sähköä. Se, mikä jollain tapaa säästää luontoa, ei välttämättä tee niin pitkässä juoksussa ja laajempia vaikutuksia vertailtaessa.

Opistossa on suunniteltu opintokokonaisuutta ekologisen elämäntavan ympärille. Se olisi kurssikokonaisuus, jossa eri aineita yhdistellen saataisiin laaja-alainen oppimiskokemus yli ainerajojen. Ekologisen elämäntavan kurssi voisi kiinnostaa myös kaupunkilaisia, joista monet ovat kiinnostuneita oman elämän hiilijalanjäljen pienentämisestä, vaikka keinot siihen voivat olla vielä vähäisiä. Omaan elämään helposti sovellettavat keinot ovat kuitenkin sitä, mitä ihmiset kaipaavat ja mihin on helppo tarttua. Syy-seuraussuhteiden esille tuominen ja opiskelijan itsensä hyötyminen on otettava lähtökohdaksi, jotta saadaan houkutelua myös niitä, joille asia on toistaiseksi jäänyt kaukaiseksi. Sähkönkulutuksen vähentäminen ei ehkä kiinnosta, mutta sähkölaskun pienentäminen saattaa kiinnostaa jo useampia.

Keväällä 2020 opisto järjestää Nyt on pakko! -luentosarjan, joka tiivistää ilmastonmuutoksen perimmäisiä syitä ja kertoo, mitä pitää tehdä, jotta ilmastopäästöt saadaan laskuun. Lisäksi opistoon on perustettu ympäristötyöryhmä, joka paneutuu, suunnittelee ja kehittää opiston toimintaa ja opetusta tällä saralla. Opisto saa tukea ja velvoitteita myös Helsingin kaupungin tason toimista kuten Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelmasta.